

Sanna Kailanto

1.4.2021

Sosiaali- ja terveysministeriö

Lausunto on valmisteltu lausuntopalvelu.fi:ssä

Viite: Lausuntopyyntönnö 18.3.2021 VN/7340/2021

Lausunto esitysluonnoksesta laeiksi huumausainelain ja sähköisestä lääkemääräyksestä annetun lain 15 §:n muuttamisesta.

Huumausainelain muutoksella pyritään selkiyttämään hampun viljelyn asemaa. Huumausainelaisissa sallittaisiin sellainen hampun viljely, johon saadaan EU:n maataloustukea, sekä sellainen viljely, joka täyttää tietyiltä osin maataloustuen saamisen ehdot ja josta lisäksi on tehty ilmoitus Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksesta. Hampun viljely käytettäväksi huumausaineena taikka huumausaineen valmistuksessa tai tuotannossa olisi jatkossakin kiellettyä. THL pitää terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen kannalta hyvänä asiana, että muutoksilla pyritään selkeyttämään eroa huumausainetuotannon ja muun hampunviljelyn välillä. *THL ei ota kantaa teollisen hampun viljelyn ehtoihin muilta osin, mutta esittää, että Ilmoitusmenettelyyn voisi olla luontevaa lisätä tarkennus viljelmien sijainnista esimerkiksi asutuskeskuksiin (yms.) nähden, niin ettei niistä aiheudu haittaa sivullisille.* Elintarvike, kosmetiikka yms. tarkoitukseen viljellyn hampun kukinnoissa on vaihtelevia määriä huumausaine THC:tä sekä lääkkeeksi luokiteltavaa CBD:tä. Vaikka kukintojen käyttö ei olekaan sallittua, niitä muodostuu joka tapauksessa pelloilla kasvavissa kasveissa. Peltojen sijoittelulla voitaisiin vaikuttaa siihen, että kukinnot eivät olisi helposti saavutettavissa eikä eteenkään lapsille aiheutuisi näin terveydellistä vaaraa.

Ylimääräisenä huomautuksena lakiluonnokseen THL haluaa nostaa esille hampun laillisen viljelyn seurauksena syntyvien ja kehitettävien tuotteiden markkinoinnin. Hampun lehti on yksi tapa maailmalla ja Suomessakin mainostaa hampusta valmistettuja tuotteita, kuten elintarvikkeita ja kosmetiikkaa. Hampun lehti liitetään kuitenkin yleisesti myös kannabiskasvin käyttöön huumausaineena. THL esittää, että lainvalmistelussa pohdittaisiin hampputuotteiden markkinointiin ja mainostamiseen liittyviä näkökulmia, eli pyrittäisiin estämään mainonnan ja markkinoinnin mahdolliset ei-toivotut vaikutukset huumausaineena käytettävän kannabiksen hyväksyttävyyteen ja positiiviseen mielikuvaan liittyen. Esimerkiksi alkoholimainonnalle altistumisen on todettu aikaistavan alkoholinkäytön aloittamista ja lisäävän alkoholia jo käyttävien nuorten juomista.

Dimetyylitryptamiini (DMT) on Suomessa voimassa olevan lainsäädännön mukaan huumausaine. Uuden lakiesityksen mukaan nyt myös kasvit, jotka sisältävät DMT:ää määriteltäisiin huumausaineiksi. Ehdotetulla muutoksella pyritään ehkäisemään päihdyttäviltä ominaisuuksiltaan huumausaineita vastaavien kasvien pääsyä markkinoille. THL katsoo, että huumausaineiden saatavuuden vähentäminen on Suomessa keskeinen päihteiden käytöstä aiheutuvia haittoja vähentävä keino ja pitää hyvänä asiana, että huumausaineiden saatavuutta pyritään vähentämään. Huomiona kuitenkin todetaan, että Suomessa DMT ei ole kovin yleinen päihde (löydöt vainajista, liikennejuopumusnäytteistä sekä muista terveydenhuollon näytteistä) ja yhdiste itsessään jo on huumausaine. *Siksi tässä kohdin on hyvä pohtia saavutetaanko merkittävää muutosta DMT yhdisteen saatavuuteen tai käytön yleisyyteen enää kasvien kieltämisellä erikseen.* On kuitenkin huomioitavaa, että vaikka kasveja jatkossa valvottaisiin huumausaineina, niiden käyttö tutkimukseen on edelleen mahdollista laissa olevien säännösten mukaisesti. Suomessa kasvavassa ruokohelvessä (*Phalaris arundinacea*) on myös DMT:tä, mutta sen pitoisuudet ovat verrattain pieniä. Koska on tarkoitus, että rikoslain 50 luvun rangaistussäännökset tulevat koskemaan myös DMT:tä sisältäviä kasveja, tulisi myös niiden hallussapito rangaistavaksi huumausainerikoksena. *Olisi hyvä arvioida ainakin lakia*

Sanna Kailanto

1.4.2021

sovellettaessa, saattaako tästä muutoksesta aiheutua tahatonta lain rikkomista ja tarpeetonta haittaa kansalaisille. On myös huomioitavaa, että ruokohelvē viljellään rehuksi maatalouden tarpeisiin sekä energiantuotantoon. Viljelykieltoa ei uloteta kuitenkin näihin kasveihin eikä se näin luo esteitä lailliselle elinkeinonharjoittamiselle.

Luonnoksessa ehdotetaan poistettavaksi vaatimus henkilöiden taloudellisesta tilanteesta (konkurssi) ja toimintakelpoisuudesta huumausainelupien myöntämisen perusteista. THL pitää asiaa hallinnollisen taakan vähentämisen näkökulmasta erittäin tervetulleena. Tätä hallinnollisen taakan vähentämistä THL toivoisi kuitenkin lakiluonnokseen enemmän. *Kohdassa jossa käsitellään huumausaineen käsittelylupien myöntämisen edellytyksistä, THL esittää, että hallinnollisen taakan vähentämiseksi sekä käsittelylupaun, että tuontilupiin liittyviä lupakäytäntöjä tulisi arvioida uudelleen kansallisia lakisääteisiä tehtäviään toteuttavan valtiollisen toimijan osalta. Lisäksi tuontilupiin vaadittavaa tämänhetkistä byrokratiaa pienien ainemäärien maahantuomiseksi, olisi syytä tarkastella.*

Luonnoksen 16 § (Vastuuhenkilöä ja tämän sijaisia koskevat vaatimukset) THL:n näkemyksen mukaan olisi välttämätöntä, että vastuuhenkilö ja hänen sijaisensa ovat tietoisia tehtävästään ja heillä on riittävät valtuudet tehtävän hoitamiseen. Epäselväksi jää kuitenkin saavutettava lisäarvoa esitetyllä kirjallisella määräyksellä, jos luvanhaltija kirjaa vastuut vaihtoehtoisilla tavoilla esimerkiksi vastuuhenkilön toimenkuvaan ja vastuurekistereihin. THL:n näkee perusteltuna poistaa vaatimuksen vastuuhenkilöiden kelpoisuuden toteutamisesta valtion viran- tai toimenhaltijoilta alkuperäisin todistuksin hallinnollisen taakan vähentämiseksi. Lisäksi, samasta syystä, tuontilupaun liittyviä lupakäytäntöjä tulisi arvioida uudelleen pieniä huumausainemääriä maahan tuovien valtiollisten toimijoiden osalta. Käsittelylupaun liittyvien lupakäytäntöjen soveltamisen asianmukaisuus tulee myös varmistaa lakisääteisiä tehtäviään toteuttavan valtiollisen toimijan osalta.

Esityksessä ehdotetaan myös tuonti- ja vientilupaa koskevista vaatimuksista poikkeamista sellaisille kansallisesti huumausaineeksi luokiteltua ainetta sisältäville lääkevalmisteille, joihin voi liittyä aineen laajaan lääkinnälliseen käyttöön nähden vain vähäisenä pidettävä väärinkäytön vaara. Tuonti- ja vientilupaa koskevista poikkeuksista säädettäisiin myös humanitaarisissa kriisitilanteissa tarvittaville lääkevalmisteille. THL puoltaa lääkkeiden saatavuuden parantamista eteenkin kriisitilanteiden yhteydessä, sekä laajassa lääkinnällisessä käytössä olevien, vain vähäistä väärinkäytön vaaraa omaavien yhdisteiden kohdalla. Asianmukaisen lääkityksen saaminen ilman välttämättömiä esteitä on tavoiteltavaa. Lääkevalmisteista vastaavan henkilön olisi esityksen mukaan matkustettava lääkevalmisteiden mukana, jotta hän käytännössä pystyisi vastaamaan niistä. *THL katsoo, että lääkevalmisteista vastaavalla henkilöllä tulisi olla nimetty sijainen. Tällä voitaisiin varmistaa, ettei mm. kriisitilanteissa tarvittavien lääkevalmisteiden kuljetus vaarantuisi.* Huumausainelain mukaisesti lupiin liittyvien menettelyjen keventäminen helpottaisi myös merkittävästi luvanhakijoiden työtä.

Sanna Kailanto

1.4.2021

Pykäläkohtaiset huomiot Lausunto.fi palvelulle

3 § Määritelmät

THL pitää terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen kannalta hyvänä asiana, että muutoksilla pyritään valvomaan tarkemmin mahdollista huumausaineen tuotantoa ja siten ehkäisemään huumausaineiden lisääntynyttä tarjontaa. Lisääntynyt tarjonta johtaa usein myös lisääntyneeseen kysyntään. THL ei ota kantaa teollisen hampun viljelyn ehtoihin muilta osin, mutta esittää, että ilmoitusmenettelyyn voisi olla luontevaa lisätä tarkennus viljelmien sijainnista esimerkiksi asutuskeskuksiin, päiväkoteihin, kouluihin, nuorisotiloihin tai vastaaviin nähdessä, niin ettei niistä aiheudu haittaa sivullisille. Teolliseen tarkoitukseen viljellyn hampun kukinnoissa on edelleen huumausaine THC :tä sekä lääkkeeksi luokiteltavaa CBD :tä ja vaikka kukintojen käyttö ei olekaan sallittua, niitä muodostuu joka tapauksessa pelloilla kasvavissa kasveissa. Peltojen sijoittelulla voitaisiin vaikuttaa siihen, että kukinnot eivät olisi lapsille helposti saavutettavissa eikä heille aiheutuisi näin terveydellistä vaaraa.

THL katsoo, että huumausaineiden saatavuuden vähentäminen on Suomessa keskeinen päihteiden käyttöä ja siitä aiheutuvia haittoja vähentävä keino ja pitää hyvänä asiana, että huumausaineiden saatavuutta pyritään vähentämään. Huomiona kuitenkin todetaan, että Suomessa DMT ei ole kovin yleinen ja yhdiste itsessään on jo huumausaine. Saavutetaanko merkittävää hyötyä DMT - yhdisteen saatavuudessa tai käytössä enää kasvien kieltämisellä erikseen? Suomessa kasvavassa ruokohelvellä (*Phalaris arundinacea*) on myös DMT:tä, mutta sen pitoisuudet ovat verrattain pieniä. Koska on tarkoitus, että rikoslain 50 luvun rangaistussäännökset tulevat koskemaan myös DMT:tä sisältäviä kasveja, tulisi myös niiden hallussapito rangaistavaksi huumausainerikoksena. Olisi hyvä pohtia ainakin lakia sovellettaessa, saattaako tästä muutoksesta aiheutua tahatonta lain rikkomista ja tarpeetonta haittaa kansalaisille. On myös huomioitavaa, että ruokohelvellä viljellään rehuksi maatalouden tarpeisiin ja energiantuotantoon. Laki ei kiellä viljelyä, joten tämä elinkeino ei vaarannu.

9 § Luvan myöntäminen

Valtionhallinnon oikeustoksikologisia ja dopingvalvontaan liittyviä tutkimuksia tekevät laboratoriot joutuvat lakisäateisten ja sopimuksissa määriteltyjen velvoitteidensa täyttämiseksi käyttämään vertailuaineina lähes kaikkia huumausaineiksi luokiteltuja yhdisteitä. Referenssiaineiden laatuvaatimusten vuoksi huumausaineita joudutaan tilaamaan usein, koska aineiden kelpoisuusajat ovat usein lyhyitä. Tilattavat määrät ovat milligrammaluokkaa, mikä jo itsessään sulkee pois mahdollisuuden väärinkäyttöön. Huumausainelain 9 §:ssä rinnastetaan toisiinsa hyvin erilaisia toimijoita, joita koskevat siis samat vaatimukset ja lupakäytännöt. Esitettyyn ongelmaan on kiinnitetty huomiota maailmanlaajuisesti myös YK:n toimesta julkaistuissa ohjeistuksissa ja Suomen käytännöt ovat osin turhan raskaita etenkin pienien huumausainemäärien maahantuonnin osalta. THL esittääkin, että hallinnollisen taakan vähentämiseksi tuontilupiin liittyviä lupakäytäntöjä tulisi arvioida uudelleen kansallisia lakisäateisiä tehtäviään toteuttavan valtiollisen toimijan osalta. Lisäksi tuontilupiin vaadittavaa tämänhetkistä turhaa byrokratiaa pienien ainemäärien maahantuomiseksi, joilla ei ole edes teoriassa väärinkäyttömahdollisuutta, edellä mainittuihin tarkoituksiin olisi syytä tarkastella.

Sanna Kailanto

1.4.2021

11 § Luvan myöntämisen edellytykset

THL: lausuu että, vaatimus (yksityinen elinkeinonharjoittaja, luvanhakijan hallintoelimiin kuuluvat henkilöt ja toimitusjohtaja, avoimessa yhtiössä yhtiömiehet, kommandiittiyhtiössä vastuunalaiset yhtiömiehet sekä yliopistossa ja muussa tutkimuslaitoksessa yksikön johtotehtävissä olevat henkilöt eivät saa olla konkurssissa eikä heidän toimintakelpoisuuttaan saa olla rajoitettu) on perusteltua poistaa hallinnollisen taakan vähentämiseksi. Muutos ei kuitenkaan estäisi Fimeaa edellyttämästä näitä tietoja esimerkiksi ensimmäisen luvan myöntämisen tai luvanhaltijan toiminnassa tapahtuvien muutosten yhteydessä. Tämä mahdollistaa edelleen tarvittaessa asian valvonnan.

16 § Vastuuhenkilöä ja tämän sijaisia koskevat vaatimukset

THL:n näkemyksen mukaan on välttämätöntä, että vastuuhenkilö ja hänen sijaisensa ovat tietoisia tehtävästään ja heillä on riittävät valtuudet tehtävän hoitamiseen. Epäselväksi jää kuitenkin saavutettava lisäarvoa esitetyllä kirjallisella määräyksellä, jos luvanhaltija kirjaa vastuut vaihtoehtoisilla tavoilla esimerkiksi vastuuhenkilön toimenkuvaan ja vastuurekistereihin. Ylimääräisiä hallinnollisia lisämenettelyjä tulisi tässäkin välttää. THL:n näkemyksen mukaan vaatimus vastuuhenkilöiden kelpoisuuden toteamisesta valtion viran- tai toimenhaltijoilta alkuperäisin todistuksin toimintakelpoisuudesta on perusteltua poistaa hallinnollisen taakan vähentämiseksi. Muutos ei kuitenkaan estäisi Fimeaa edellyttämästä näitä tietoja esimerkiksi ensimmäisen luvan myöntämisen tai vastuuhenkilömuutosten yhteydessä. Tämä mahdollistaa edelleen harkinnanvaraisesti asian valvonnan.

19 § Selvitys lupaharkintaa varten

Aikarajan nostaminen on perusteltua hallinnollisen taakan vähentämiseksi. Lisäksi, samasta syystä, tuontilupaan liittyviä lupakäytäntöjä tulisi arvioida uudelleen pieniä huumausainemääriä maahan tuovien valtiollisten toimijoiden osalta. Käsittelylupaan liittyvien lupakäytäntöjen soveltamisen asianmukaisuus tulee myös varmistaa lakisäätöisiä tehtäviään toteuttavan valtiollisen toimijan osalta.

22 § Ensiavussa ja kriisinhallinnassa tarvittavat lääkevalmisteet

THL lausuu, että kriisitilanteissa tarvittavaa lääkkeellistä hätäapua ei tule puuttuvien tai hidastuneiden lupamenettelyjen vuoksi viivyttää. On huomioitavaa, että Suomi saattaa tarvita vastaavaa humanitaarista apua tai osallistuisi sellaisen antamiseen, jolloin mahdollisten esteiden poistaminen on tavoiteltavaa. Pykälän 3 momentissa säädettäisiin lisäksi, että sotilasosaston tai pelastusjoukon olisi nimettävä henkilö vastaamaan lääkevalmisteista, ja niiden kuljetuksesta olisi tehtävä Fimealle ilmoitus. Lääkevalmisteista vastaavan henkilön olisi matkustettava lääkevalmisteiden mukana, jotta hän käytännössä pystyisi vastaamaan niistä. THL katsoo, että lääkevalmisteista vastaavalla henkilöllä tulisi olla vähintäänkin yksi nimetty sijainen. Tällä voitaisiin varmistaa, ettei kriisitilanteissa tarvittavien lääkevalmisteiden kuljetus vaarantuisi, mikäli ensimmäinen nimetty henkilö ei pääsekään suorittamaan tehtävänsä.

23 § Poikkeukset tuonti- ja vientilupia koskevista vaatimuksista

THL puoltaa lääkkeiden saatavuuden parantamista eteenkin kriisitilanteiden yhteydessä, sekä laajassa lääkinnällisessä käytössä olevien, vain vähäistä väärinkäytön vaaraa omaavien yhdisteiden kohdalla. Asianmukaisen lääkityksen saaminen ilman välttämättömiä esteitä on tavoiteltavaa. Huumausainelain mukaisiin lupiin liittyvien menettelyjen keventäminen helpottaisi myös merkittävästi luvanhakijoiden työtä.

Sanna Kailanto

1.4.2021

Muut huomiot

Ylimääräisenä huomautuksena lakiluonnokseen THL haluaa nostaa esille hampun laillisen viljelyn seurauksena syntyvien ja kehitettävien tuotteiden markkinoinnin. Hampun lehti on yksi tapa maailmalla ja Suomessakin mainostaa hampusta valmistettuja tuotteita mm. elintarvikkeita ja kosmetiikkaa. Hampun lehti liitetään kuitenkin usein voimakkaasti kannabiskasvin käyttöön huumausaineena. THL esittää että lainvalmistelussa pohdittaisiin hampputuotteiden markkinointiin ja mainostamiseen liittyviä näkökulmia, jotta sillä ei luotaisi tai vahvistettaisi huumausaineena käytettävän kannabiksen hyväksyttävyyttä tai mahdollista positiivista mielikuvaa. Mainonnan on todettu synnyttävät epävirallisia sosiaalisia normeja ja muokkaavat suhtautumista mm. alkoholiin.

Pääjohtaja



Markku Tervahauta

Johtaja



Tiina Laatikainen

